

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΑΥΤΙΣΜΟ

Supported by

Partners

genium

UNIVERSITY OF BIRMINGHAM

Το έργο αυτό χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το έγγραφο αυτό αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις των μελών της του προγράμματος «Πρωθώντας την Καλή Πρακτική στον Αυτισμό» και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Περιεχόμενα

Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus Plus με μια ματιά	3
Εισαγωγή	5
Χρήση των Κατευθυντήριων Οδηγιών Καλής Πρακτικής	6
Αξιολόγηση της Εφαρμογής των Κατευθυντήριων Οδηγιών Καλής Πρακτικής	8
Επόμενα βήματα μετά την συμπλήρωση των Κατευθυντήριων Οδηγιών Καλής Πρακτικής	10
ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ:	11
❖ Κατανοώντας το Παιδί	11
❖ Επενδύοντας στις Σχέσεις	16
❖ Εκπαιδευτικές Πρακτικές	21
❖ Διαμόρφωση Υποστηρικτικού Περιβάλλοντος	27
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	32
1 : ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ;	32
2 : ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΥΤΙΣΜΟΣ;	33
3: ΓΙΑΤΙ ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ» ΑΝΤΙ ΓΙΑ «ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ» Η΄ «ΑΝΑΠΗΡΙΑ», ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΜΕ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΥΤΙΣΜΟ;	36
4: ΠΟΣΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑΡΑ ΑΤΟΜΑ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ;	37
5: ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ & ΣΥΝΟΔΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ	38
6: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΟΝ ΑΥΤΙΣΜΟ	39
7: Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ	40
8: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	41

Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+ με μια ματιά

Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus Plus «**Πρωθώντας την Καλή Πρακτική στον Αυτισμό: Ενίσχυση της κατανόησης, των γνώσεων και των δεξιοτήτων Εκπαιδευτικών και άλλων Επαγγελματιών σε Αγγλία, Ελλάδα και Ιταλία**» είχε ως κύριο στόχο τη δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης για Εκπαιδευτικούς, Διευθυντές και Ειδικούς όπως επίσης και τη δημιουργία κατευθυντήριων οδηγιών για τα σχολεία που θα επιτρέψει τη βελτίωση της σχολικής ένταξης των μαθητών στο φάσμα του αυτισμού στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Το πρόγραμμα αυτό διήρκησε τρία χρόνια και ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2017. Συμμετείχαν συνολικά έξι φορείς από τρεις διαφορετικές χώρες (Ελλάδα, Ιταλία και Αγγλία), ανάμεσά τους και το «Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη».

Κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους, πραγματοποιήθηκε έρευνα, αντικείμενο της οποίας ήταν να καταγραφούν οι πολιτικές πρακτικές που ισχύουν σήμερα στην εκπαίδευση σχετικά με την Ειδική Αγωγή και να διερευνηθούν οι στάσεις των Επαγγελματιών και Εκπαιδευτικών σχετικά με την ένταξη των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια αλλά και δεδομένα που συλλέχθηκαν από συνεντεύξεις και ομάδες εστίασης.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας, φάνηκε πως οι εκπαιδευτικές πρακτικές που ακολουθούνται στις τάξεις των σχολείων Γενικής Εκπαίδευσης δεν είναι κατάλληλες για τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού. Επισημαίνονται συχνά τόσο στη βιβλιογραφία όσο και από τους ίδιους τους Εκπαιδευτικούς οι δυσκολίες με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι στην καθημερινή τους πρακτική: αναφέρουν υπερπλήρεις αίθουσες διδασκαλίας, ανεπαρκή υλικοτεχνική υποδομή, έλλειψη ενός ευέλικτου ωραρίου με αποτέλεσμα να συναντούν πραγματικές δυσκολίες στην εφαρμογή ουσιαστικών πρακτικών ένταξης.

Σχετικά με τις στάσεις και τα συναισθήματα των Εκπαιδευτικών, φάνηκε πως υπάρχει αμφιθυμία για το τι θεωρούν πως είναι προτιμότερο για ένα παιδί στο φάσμα του αυτισμού- να παραμείνει στο σχολείο Γενικής Εκπαίδευσης ή να παρακολουθήσει Τμήμα Ένταξης ή Ειδικό Σχολείο. Τέλος, φάνηκε πως οι Επαγγελματίες οι οποίοι είχαν λάβει προηγουμένως εκπαίδευση σχετική με τον αυτισμό, εκδήλωναν λιγότερο άγχος στην πρακτική τους σε σύγκριση με εκείνους που δεν είχαν λάβει καμία εκπαίδευση.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας αναδύθηκε η ανάγκη ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης τόσο των Εκπαιδευτικών όσο και των Ειδικών σχετικά με τον αυτισμό- μίας εκπαίδευσης προσαρμοσμένης με τρόπο τέτοιο, ώστε να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες των Εκπαιδευτικών/Ειδικών προσφέροντας ευέλικτες στρατηγικές και εφαρμόσιμες πρακτικές οι οποίες να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από το σύνολο του προσωπικού του σχολείου/πλαισίου. Για να επιτευχθεί η ένταξη του παιδιού στο φάσμα του αυτισμού στο σχολείο Γενικής Εκπαίδευσης χρειάζεται να δημιουργηθεί μία γέφυρα μεταξύ της κατάρτισης και της συνεργασίας, μεταξύ της θεωρίας και της πράξης, μεταξύ της έρευνας και της δράσης. Με αυτό το σκεπτικό δημιουργήθηκαν τα παρακάτω επίπεδα εκπαίδευσης, κοινά και στις τρεις χώρες με σκοπό να καλύψουν τις ανάγκες, να γεφυρώσουν το χάσμα και να βελτιώσουν τις δεξιότητες και την αυτοπεποίθηση όλων των Εκπαιδευτικών και Επαγγελματιών που ασχολούνται όχι μόνο με τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού αλλά και με όλα τα παιδιά.

Η εκπαίδευση περιλαμβάνει τρία διαφορετικά επίπεδα:

Το «Επίπεδο 1- Κατανοώντας τον αυτισμό» το οποίο απευθύνεται σε όλο το προσωπικό του σχολείου: Εκπαιδευτικούς, Διευθυντές, Βοηθητικό Προσωπικό κτλ., καθώς και σε απόφοιτους σχολών Ειδικής Αγωγής (πχ. ΤΕΙ Λογοθεραπείας, Εργοθεραπείας).

Το «Επίπεδο 2- Προχωρημένο Επίπεδο Επιμόρφωσης», το οποίο απευθύνεται σε Εκπαιδευτικούς (Γενικής και Ειδικής Εκπαίδευσης) που έχουν στην τάξη τους παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, και σε Ειδικούς Ψυχικής Υγείας που επιθυμούν να εμβαθύνουν σε γνώσεις, δεξιότητες και τεχνικές σύμφωνα με τα Πρότυπα Καλής Πρακτικής και την εφαρμογή τους στην εκπαιδευτική πράξη.

Το «Επίπεδο 3- Προχωρημένο Επίπεδο Επιμόρφωσης» το οποίο απευθύνεται σε α) σχολεία και δομές ψυχικής υγείας και β) Διευθυντές, Σχολικούς Συμβούλους και Ειδικούς Ψυχικής Υγείας.

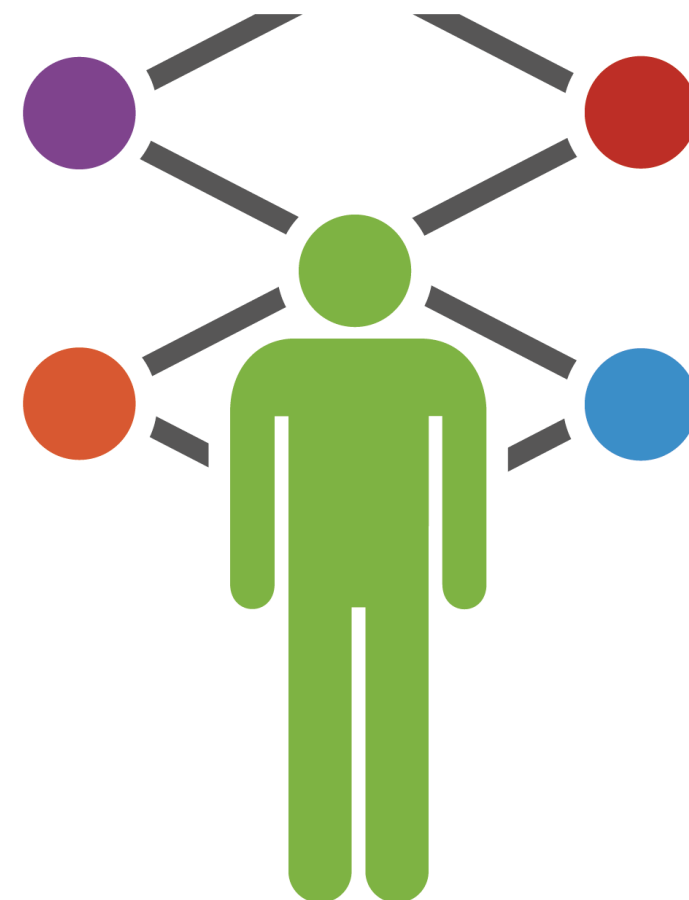
Περισσότερες πληροφορίες για τα επίπεδα εκπαίδευσης, τη φιλοσοφία του προγράμματος αλλά και πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό μπορείτε να βρείτε και στην ιστοσελίδα: www.transformautismeducation.org

Εισαγωγή

Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Καλή Πρακτική στον Αυτισμό παρέχουν μια σαφή δομή πάνω στην οποία το προσωπικό μπορεί να αναλογιστεί και να αξιολογήσει τις πρακτικές που εφαρμόζει. Σκοπός τους είναι η στοχευμένη καθοδήγηση που θα βοηθήσει την αξιολόγηση των σχολείων/πλαισίων, την ανάπτυξη των ικανοτήτων του προσωπικού και τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων που απευθύνονται σε παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού.

Είναι σχεδιασμένες για να χρησιμοποιηθούν ως ένα εξελίξιμο εργαλείο (αυτο)αξιολόγησης που θα βοηθήσει το προσωπικό να εστιάσει στις πτυχές εκείνες της συνολικής πρακτικής που επιδέχονται περαιτέρω ανάπτυξη. Επιτρέπει στους επαγγελματίες να αξιολογήσουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις προσωπικές τους ικανότητες βασισμένοι σε ένα σύνολο οδηγιών που επισημαίνουν τη βέλτιστη πρακτική που αναγνωρίζεται και εκτιμάται από τα άτομα στο φάσμα του αυτισμού, τις οικογένειές τους και τους επαγγελματίες.

Ένα ξεχωριστό έγγραφο, τα Πρότυπα Καλής Πρακτικής για τα σχολεία/πλαίσια καθορίζει τους βασικούς παράγοντες της καλής πρακτικής για την εκπαίδευση των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού. Τα Πρότυπα αυτά επιτρέπουν σε ολόκληρο το σχολείο ή και σε άλλο εκπαιδευτικό/θεραπευτικό πλαίσιο να προσδιορίσει καλύτερα τις ανάγκες των παιδιών με αυτισμό και να αναπτύξει καλές πρακτικές για ολόκληρη τη σχολική κοινότητα και τα πλαίσια.

Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες περιγράφουν το σύνολο των γνώσεων, δεξιοτήτων και προσωπικών χαρακτηριστικών που χρειάζεται να έχει το προσωπικό προκειμένου να εργαστεί αποτελεσματικά με τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού.

Χρήση των Κατευθυντήριων Οδηγιών Καλής Πρακτικής

Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από το σύνολο του προσωπικού που εργάζεται με παιδιά ηλικίας 5-16 ετών σε εκπαιδευτικά ή άλλα εξειδικευμένα για τον αυτισμό, πλαίσια. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί από μεμονωμένους επαγγελματίες ως εργαλείο (αυτό)αξιολόγησης, από Διευθυντές σχολείων για την αξιολόγηση των δεξιοτήτων των Εκπαιδευτικών αλλά και για την επαγγελματική τους ανάπτυξη, για την εξασφάλιση της κατάλληλης κατάρτισης του προσωπικού και την ανάπτυξη της ικανότητας του σχολείου να καλύψει τις ανάγκες των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού. Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες θα πρέπει να χρησιμοποιούνται σε τακτική βάση για να διαπιστωθεί, αν η εκάστοτε δεξιότητα/πρακτική βελτιώνεται, ενισχύοντας θετικά την εκπαίδευση και τις εμπειρίες των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού.

Στο πλαίσιο στο οποίο εργάζεστε, προτείνεται να οριστεί μία ομάδα δράσης η οποία στην αρχή της σχολικής χρονιάς θα συμπληρώσει τον παραπάνω οδηγό. Αυτό θα βοηθήσει ώστε να σας δώσει μία συνολική εικόνα ως προς το ποια κριτήρια πληρούνται και σε ποιο βαθμό σχετικά με την ένταξη των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού στο πλαίσιό σας. Στη συνέχεια, επιλέγετε 4-5 κριτήρια από κάθε έναν από τους 4 τομείς τα οποία θεωρείτε εσείς ότι θα μπορούσαν να αποτελέσουν τους στόχους της χρονιάς. Στο τέλος της σχολικής χρονιάς συμπληρώνεται ξανά ο οδηγός από την ομάδα δράσης όπου φαίνεται ποιοι από τους στόχους επετεύχθησαν και σε ποιο βαθμό, όπως επίσης και ποιες αλλαγές παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια της χρονιάς. Για περισσότερες πληροφορίες ή υποστήριξη σχετικά με τη συμπλήρωση, μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μας στο tae.greece@gmail.com

Υπάρχουν συνολικά 58 Κατευθυντήριες Οδηγίες, 34 που απευθύνονται σε βασικές δεξιότητες και 24 που απευθύνονται σε προηγμένες δεξιότητες. Ιδανικά, όλο το προσωπικό θα πρέπει να στοχεύει στην ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων του και το προσωπικό που επιθυμεί να διευρύνει τις γνώσεις του για τον αυτισμό θα πρέπει να στοχεύει στην ανάπτυξη των προηγμένων δεξιοτήτων. Κάθε μία από τις 58 δεξιότητες συνδέεται με εκπαιδευτικό υλικό για την υποστήριξη της διαδικασίας της αξιολόγησης και την περαιτέρω ανάπτυξη σε κάθε έναν από τους τομείς, όπως περιγράφονται παρακάτω.

Χρήση των Κατευθυντήριων Οδηγιών Καλής Πρακτικής

Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες χωρίζονται σε τέσσερις, κύριες θεματικές ενότητες, οι οποίες είναι σύμφωνες με τα Πρότυπα Καλής Πρακτικής για τον Αυτισμό και το πρόγραμμα επιμόρφωσης της Καλής Πρακτικής στον Αυτισμό.

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ
ΤΟ ΠΑΙΔΙ

ΕΠΕΝΔΥΟΝΤΑΣ
ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ
ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

- 1. ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ (ΚΠ)** (Πώς να ανιχνεύσετε και να κατανοήσετε τα δυνατά σημεία και τις ανάγκες).
- 2. ΕΠΕΝΔΥΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ (ΕΣ)** (Πώς να χτίσετε σχέσεις με το προσωπικό, τους γονείς/κηδεμόνες και τους συνομηλίκους).
- 3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ (ΕΠ)** (Πώς να κάνετε προσαρμογές στον τρόπο με τον οποίο τα μαθήματα και οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες παρουσιάζονται και να τροποποιήσετε το πρόγραμμα σπουδών).
- 4. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΔΠ)** (Πώς να δημιουργήσετε ένα καλό περιβάλλον μάθησης για τους μαθητές στο φάσμα του αυτισμού).

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΥΛΙΚΟ

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ
ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

Κάθε Οδηγία παραπέμπει σε σχετικό εκπαιδευτικό υλικό που τις συνοδεύει αλλά και στο αντίστοιχο αρχείο για τα Πρότυπα Καλής Πρακτικής στον Αυτισμό. Το υλικό περιλαμβάνει δημοσιευμένα άρθρα, οπτικο-ακουστικό υλικό και ένα εύρος αναφορών και οδηγιών σχετικά με τις Καλές Πρακτικές στον Αυτισμό που υποδεικνύουν με ποιο τρόπο το προσωπικό μπορεί να τεκμηριώσει την εφαρμογή της πρακτικής του και να ενισχύσει τις γνώσεις και τις δεξιότητές του σε κάθε έναν από τους τομείς. Για να δείτε το υλικό, αρκεί να επισκεφτείτε την ιστοσελίδα <http://www.transformautismeducation.org/gr/resources/> και να κάνετε κλικ πάνω στον αντίστοιχο τομέα.

Αξιολόγηση της εφαρμογής των Κατευθυντήριων Οδηγιών Καλής Πρακτικής

Για κάθε τομέα, μπορείτε να αξιολογήσετε τον βαθμό στον οποίο πιστεύετε ότι έχετε αναπτύξει ή όχι αυτή τη δεξιότητα ή έχετε εφαρμόσει πρακτικές που αφορούν τη συγκεκριμένη Οδηγία, χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα (Κόκκινο, Πορτοκαλί, Πράσινο):

Η δεξιότητα/πρακτική που περιγράφεται:

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΑΚΟΜΗ ΑΝΑΠΤΥΧΘΕΙ

Δεν είστε σίγουρος/η ότι κατανοείτε καλά τη συγκεκριμένη Οδηγία. Δεν έχετε αρχίσει ακόμα να εφαρμόζετε πρακτικές σχετικές με αυτή. Θα θέλατε βοήθεια στην κατανόηση και την εφαρμογή της. Θα πρέπει να εξεταστεί πώς να αναπτυχθεί η πρακτική στον τομέα αυτό.

ΥΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Κατανοείτε την Οδηγία και έχετε αρχίσει να την εφαρμόζετε, με σκοπό την ανάπτυξη αυτού του τομέα της πρακτικής/δεξιοτήτων. Μπορεί να χρειαστείτε καθοδήγηση σε κάποια σημεία.

ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Μπορείτε να παρουσιάσετε στοιχεία που να τεκμηριώνουν ότι αυτή η δεξιότητα είναι καλά εδραιωμένη στην καθημερινή σας πρακτική. Μπορείτε να μεταδώσετε την πληροφορία που αφορά στη κατανόηση και εφαρμογή της Οδηγίας και σε άλλους.

Εάν καμία από τις παραπάνω βαθμολογίες δεν φαίνεται να ταιριάζει, μπορείτε να αφήσετε την αξιολόγηση κενή για το συγκεκριμένο ερώτημα.

Προκειμένου να αποφασίσετε τον βαθμό στον οποίο ικανοποιούνται οι απαιτήσεις μιας Οδηγίας, πρέπει να μπορείτε να τεκμηριώσετε την εφαρμογή της με κάποιον από τους παρακάτω τρόπους:

(Ε) Έγγραφο/Τεκμήριο, όπως ένα έγγραφο κανονισμού, γραπτές αναφορές από τους μαθητές, το προσωπικό ή τους γονείς/κηδεμόνες, αρχεία από τις επιμορφώσεις, αποφάσεις συλλόγου διδασκόντων.

(Π) Παρατήρηση, φυσική παρατήρηση μέσα στο σχολείο ή το πλαίσιο.

(Μ) Μαρτυρίες, όπου το προσωπικό, γονείς/κηδεμόνες και μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους για τους κανονισμούς, τη διαδικασία και τη φιλοσοφία που υπάρχει μέσα στο δικό τους πλαίσιο.

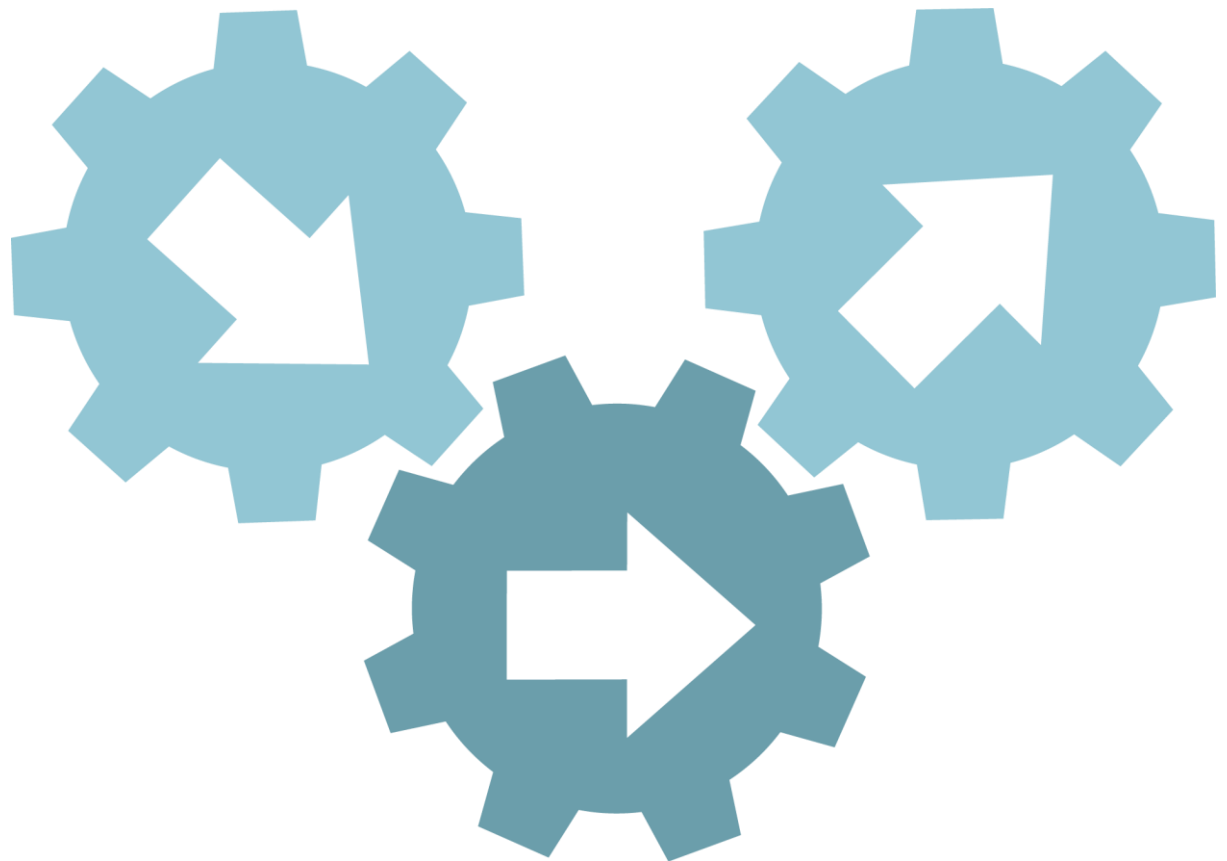
Τα παραδείγματα (στη στήλη «Εκπαιδευτικό Υλικό») υποδεικνύουν με ποιο τρόπο ένα μέλος του προσωπικού θα μπορούσε να τεκμηριώσει την κάθε δεξιότητα/πρακτική. Αυτά είναι μόνο παραδείγματα και προφανώς υπάρχουν και άλλοι τρόποι να τεκμηριωθεί η κάθε δεξιότητα/πρακτική.

Επόμενα βήματα μετά την ολοκλήρωση των Κατευθυντήριων Οδηγιών Καλής Πρακτικής

Με βάση τις απαντήσεις σε αυτό το έγγραφο, μπορείτε να αποφασίσετε ποιες πρακτικές είναι καλά εδραιωμένες (πράσινο) και απαιτούν λιγότερη ανάπτυξη, ποιες απαιτούν τακτική αναθεώρηση (πορτοκαλί) και ποιες δεν έχουν ακόμη αναπτυχθεί (κόκκινο). Για κάθε έναν από τους τομείς της πρακτικής (από την πορτοκαλί ή κόκκινη ομάδα) μπορείτε να επιλέξετε το αντίστοιχο επίπεδο προτεραιότητας για περαιτέρω εκπαίδευση και ανάπτυξη και να θέσετε μακροπρόθεσμους στόχους.

Σημείωση: Αυτό το σύνολο των πρακτικών δεν είναι μια πλήρης λίστα με όλα τα προσόντα και τις γνώσεις που το προσωπικό ενός σχολείου/πλαισίου καλείται να έχει, όταν εργάζεται με παιδιά στο φάσμα του αυτισμού. Θα υπάρχουν πάντα δεξιότητες προς περαιτέρω ανάπτυξη. Οι γνώσεις μας σχετικά με τον αυτισμό και τις καλές πρακτικές αναπτύσσονται διαρκώς και το προσωπικό θα πρέπει να είναι ενήμερο σχετικά με τα καινούρια δεδομένα στον τομέα αυτό.

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ / ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>1. Μπορείτε να αναγνωρίσετε τα δυνατά σημεία και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού στους τομείς της επικοινωνίας, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της αισθητηριακής επεξεργασίας, της επεξεργασίας των πληροφοριών καθώς και των ενδιαφερόντων και γνωρίζετε πώς όλα αυτά μπορούν να επηρεάσουν την συμπεριφορά και την απόδοση του παιδιού στο σχολείο.</p>	<p>2. Χρησιμοποιείτε σειρά στρατηγικών για να γνωρίσετε καλύτερα το προφίλ του παιδιού στο φάσμα του αυτισμού, τα δυνατά του σημεία, τα ενδιαφέροντα, τις δυσκολίες και τα «θέλω» του. Καταγράφετε αυτές τις πληροφορίες και τις μοιράζετε με τους υπόλοιπους συναδέλφους, γονείς, ειδικούς.</p>	<p>3. Γνωρίζετε πως τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού έχουν συχνά ανομοιογενές προφίλ, όσον αφορά στις ικανότητές τους και η επίδοσή τους ποικίλει ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται.</p>	<p>4. Γνωρίζετε πως τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού έχουν συχνά υψηλά επίπεδα στρες και άγχους. Μπορείτε να αναγνωρίσετε τα πρώιμα σημάδια του άγχους καθώς και τις πιθανές αιτίες που το πυροδοτούν.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ:5 ΕΣ:7 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.3, 1.10, 1.11, 1.12, 1.15, 1.19, 1.20</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ:1,5,7 ΕΣ:2 ΕΠ:5,6,7 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.3, 1.5, 1.10, 1.12</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 4 ΕΠ:2,3 ΔΠ:1,3,4,6,8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.18</p>

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ / ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>5. Έχετε υπόψη σας πιθανές συνοδές διαταραχές που συναντώνται συχνά στα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού και γνωρίζετε το πώς αυτές τα επηρεάζουν. Το λαμβάνετε αυτό υπόψη, όταν καταρτίζετε το εκπαιδευτικό σας πλάνο.</p>	<p>6. Γνωρίζετε πως τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού εμφανίζουν συχνά δυσκολίες με τον ύπνο, το φαγητό, την τουαλέτα, γεγονός, το οποίο επιδρά αρνητικά στην ποιότητα ζωής τους και στην συμπεριφορά τους εν γένει.</p>	<p>7. Χρησιμοποιείτε τις γνώσεις σας για τον αυτισμό αλλά και τις πληροφορίες που έχετε συλλέξει για το παιδί, ώστε να ερμηνεύσετε αλλά και να μειώσετε συμπεριφορές που μπορεί να είναι επικίνδυνες είτε για τον εαυτό τους είτε για τους άλλους.</p>	<p>8. Διευρύνετε την οπτική και τις γνώσεις σας σχετικά με τον αυτισμό διαβάζοντας ή παρακολουθώντας μαρτυρίες ανθρώπων στο φάσμα του αυτισμού καθώς και γονέων ή άλλων οικογενειακών μελών.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 3,4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.10</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.10, 4.1</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 2,4,6 ΔΠ: 10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 1.8, 1.9, 1.10, 1.17. 1.21</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΣ: 1,2,7,8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.5, 1.16, 1.17</p>

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ / ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>1. Έχετε γνώση των βασικών θεωριών σχετικά με το πώς ο αυτισμός επηρεάζει την προσοχή, την αντίληψη, την επικοινωνία, τη μάθηση και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Τις θεωρίες αυτές τις λαμβάνετε υπόψη, όταν καταρτίζετε το εκπαιδευτικό πλάνο του παιδιού.</p>	<p>2. Κρατάτε ατομικό αρχείο στο οποίο προσθέτετε σημειώσεις σχετικά με το προφίλ του μαθητή και την πορεία του, βασισμένοι σε πληροφορίες που έχετε λάβει από το ίδιο το παιδί, όπως επίσης και από τους γονείς, τους Ειδικούς και τους άλλους Εκπαιδευτικούς. Μοιράζεστε τις πληροφορίες αυτές με το υπόλοιπο προσωπικό και προτείνετε τρόπους που διευκολύνουν το περιβάλλον μάθησης.</p>	<p>3. Στις περιπτώσεις όπου το παιδί εμφανίζει μία συνοδή διαταραχή, έχετε την ικανότητα να δώσετε κατευθυντήριες οδηγίες στους υπόλοιπους συναδέλφους σχετικά με τις επιπρόσθετες ανάγκες του.</p>	<p>4. Παρατηρείτε και καταγράφετε τις συμπεριφορές των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού που σας προβληματίζουν και ενημερώνετε τους υπόλοιπους συναδέλφους. Διαμορφώνετε ένα πλάνο πρόληψης και διαχείρισης της συμπεριφοράς ξεχωριστό για κάθε παιδί.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 5,9 ΔΠ: 7,10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.10, 1.11, 1.15, 1.19, 1.20</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1 ΕΣ: 2,3 ΕΠ: 6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.3, 1.10, 1.11, 1.12</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 3 ΕΣ: 3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.10</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 4,6 ΕΣ: 10 ΔΠ: 6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.10</p>

ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ / ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

5. Συμμετέχετε και οργανώνετε εκδηλώσεις, όπου άτομα στο φάσμα του αυτισμού και οι οικογένειές τους μοιράζονται τις εμπειρίες και την οπτική τους.

6. Προσφέρετε ευκαιρίες στα παιδιά να έρθουν σε επαφή με άλλα άτομα στο φάσμα του αυτισμού ή να διαβάσουν/ακούσουν βιογραφίες άλλων ανθρώπων στο φάσμα του αυτισμού.

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΚΠ: 8 ΕΣ:8

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1.13, 1.14

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΚΠ: 8 ΕΣ:8

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1.6, 1.16, 1.17

ΕΠΕΝΔΥΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ/ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>1. Αναγνωρίζετε τη σημασία του να ακούτε τη φωνή του ίδιου του παιδιού στο φάσμα του αυτισμού και εντοπίζετε στρατηγικές που διασφαλίζουν ότι τα συστήματα επικοινωνίας δεν χρησιμοποιούνται μόνο για να ενημερώσουν και να διδάξουν τα παιδιά αλλά και για να τους προσφέρουν την δυνατότητα να εκφράσουν τις σκέψεις και τις απόψεις τους.</p>	<p>2. Ενημερώνεστε διαρκώς για το παιδί στο φάσμα του αυτισμού και λαμβάνετε υπόψη σας τα ενδιαφέροντά του προκειμένου να χτίσετε και να διατηρήσετε μία θετική σχέση μαζί του.</p>	<p>3. Διατηρείτε μία σταθερή στάση απέναντι στο παιδί στο φάσμα του αυτισμού. Θέτετε σαφείς κανόνες και όρια σχετικά με το τι αναμένετε από αυτό σε κάθε δεδομένη κατάσταση.</p>	<p>4. Είστε ενήμεροι σχετικά με τον βαθμό εγγύτητας της κοινωνικής αλληλεπίδρασης με τον οποίο αισθάνεται άνετα το παιδί στο φάσμα του αυτισμού και εφόσον αρμόζει, προσφέρετε ευκαιρίες και υποστήριξη, ώστε να αναπτύξει ουσιαστικές σχέσεις με τα άλλα παιδιά.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1,7 ΕΣ: 1,2 ΕΠ: 1,5,9 ΔΠ: 9 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.19, 1.20, 2.13, 2.14, 4.11</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1,7 ΕΣ: 1,2 ΕΠ: 7,9 ΔΠ: 9 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.3, 2.13, 2.14</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΣ: 10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 2.12, 2.15, 3.2, 3.4, 3.28-3.33, 3.36, 3.38, 4.9</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1,4 ΕΣ: 2,8,9 ΕΠ: 1,7 ΔΠ: 2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 2.5, 2.8, 2.9, 2.10, 2.11, 3.19, 3.20, 3.28, 4.13</p>

ΕΠΕΝΔΥΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ/ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>5. Γνωρίζετε πως τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού είναι πιθανότερο να πέσουν θύματα ενδοσχολικής βίας (bullying και cyber bullying), και λαμβάνετε μέτρα τόσο για την πρόληψη όσο και για τη διαχείρισή της.</p>	<p>6. Διατηρείτε επικοινωνία, ανταλλάσσετε ιδέες και πληροφορίες και συνεργάζεστε αποτελεσματικά με τους γονείς του παιδιού στο φάσμα του αυτισμού.</p>	<p>7. Συνεργάζεστε ως ομάδα με όλους όσοι δουλεύουν με το παιδί (συμπεριλαμβανομένων και των γονιών του), ανταλλάσσοντας ιδέες και πληροφορίες. Αξιολογείτε την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων που χρησιμοποιούνται στο σπίτι και στο σχολείο και τις προσαρμόζετε ανάλογα.</p>	<p>8. Γνωρίζετε το πρόσωπο που βρίσκεται στο πλαίσιό σας και στο οποίο μπορείτε να απευθυνθείτε για να σας δώσει περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον αυτισμό αλλά και για το συγκεκριμένο παιδί που σας αφορά.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 2,4,9,10 ΕΣ: 9 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.7, 1.8, 1.9</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1 ΕΣ: 2 ΕΠ: 3,6 ΔΠ: 8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.6</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1 ΕΣ: 2,5,6 ΕΠ: 3,6 ΔΠ: 8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1,3 ΕΣ: 3,7 ΔΠ: 7,10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 2.7</p>

ΕΠΕΝΔΥΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ/ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>1. Διευκολύνετε την ενημέρωση αλλά και το μοίρασμα πληροφοριών που αφορούν συγκεκριμένα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού αλλά και τον αυτισμό γενικότερα και λαμβάνετε υπόψη τις σκέψεις και τις προτάσεις όλων των υπόλοιπων συναδέλφων διασφαλίζοντας παράλληλα τη συνοχή της ομάδας.</p>	<p>2. Γνωρίζετε πότε και με ποιον τρόπο μπορείτε να επικοινωνήσετε με άλλους επαγγελματίες και φορείς, να συντονίσετε όλη την ομάδα που δουλεύει με το παιδί και να ενσωματώσετε νέες πληροφορίες και προσεγγίσεις στο εκπαιδευτικό σας πρόγραμμα.</p>	<p>3. Βοηθάτε το υπόλοιπο προσωπικό να κατανοήσει την σημασία του να διατηρεί μία σταθερή στάση απέναντι στα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού και να θέτει τους κανόνες και τους στόχους με σαφήνεια.</p>	<p>4. Γνωρίζετε τα πιθανά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από τις σχέσεις των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού με τους συνομηλίκους και εφαρμόζετε προγράμματα/στρατηγικές που προωθούν το θετικό κλίμα και τη συνεργασία.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΣ: 2,3,7 ΕΠ:6 ΔΠ: 7,10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.12, 2.7</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1,3 ΕΣ: 2,3,4,5,6 ΔΠ: 10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 2.7, 2.16-2.20</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΣ: 10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 2.7, 2.12, 2.15, 3.2, 3.4, 3.28-3.33, 3.36, 3.38</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 2,4,7,8,9,10 ΕΣ: 8,9 ΕΠ:7 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.7, 1.8, 1.9, 2.5, 2.9, 2.10, 2.11, 3.2, 3.35</p>

ΕΠΕΝΔΥΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ/ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

5. Έχετε πληροφορίες για υπηρεσίες/κέντρα που ασχολούνται με τον αυτισμό, τη διαδικασία παραπομπής των παιδιών σε αυτά καθώς και τις ομάδες υποστήριξης οικογενειών και μαθητών.

6. Δημιουργείτε ευκαιρίες για συναντήσεις με συναδέλφους άλλων σχολείων και φορέων και μοιράζεστε πληροφορίες και υλικό σχετικά με τον αυτισμό.

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
ΚΠ: 3 **ΕΣ:** 4,5,6
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
 2.16-2.20

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
ΕΣ: 5,6
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ/ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>1. Συνειδητοποιείτε τη σημασία του να λαμβάνετε υπόψη τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού προκειμένου να τα κινητοποιήσετε στη διαδικασία της μάθησης.</p>	<p>2. Μπορείτε να εντοπίζετε ευέλικτους τρόπους διαφοροποίησης του προγράμματος σπουδών, ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού.</p>	<p>3. Το πρόγραμμα σπουδών σας είναι ευρύ και ισορροπημένο, ώστε να περιλαμβάνει πτυχές της κοινωνικής και συναισθηματικής ευεξίας των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού καθώς και τις επικοινωνιακές τους ανάγκες και δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης.</p>	<p>4. Γνωρίζετε τα πολλαπλά οφέλη από τη χρήση της τεχνολογίας που όχι μόνο ενισχύει τη μαθησιακή εμπειρία των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού, αλλά και χρησιμοποιείται ως εργαλείο για επικοινωνία και αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1,8 ΕΣ: 1 ΕΠ: 1,5,8,9,10 ΔΠ: 9 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.3, 2.14, 3.4, 3.10, 3.17, 3.18</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠ: 1,2,3,4,8,10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.3, 3.7, 3.9, 3.11-3.16, 3.21-3.25</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1,7,9,10 ΕΣ: 1,9 ΕΠ: 1,6 ΔΠ: 2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.1, 1.19-1.21, 2.10, 3.2, 3.5, 3.6, 3.8-3.10, 3.19, 3.20, 3.28, 3.37, 3.39, 4.11</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠ: 1,5,8 ΔΠ: 3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.25</p>

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ/ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>5. Ελέγχετε συστηματικά τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού αν κατανοούν τις δραστηριότητες/εργασίες που τους αναθέτετε και τους παρέχετε ευκαιρίες, ώστε να συμμετέχουν κατά τη διάρκεια του μαθήματος.</p>	<p>6. Δημιουργείτε ποικιλία ευκαιριών, ώστε τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού να εξασκούν και να χρησιμοποιούν τις γνώσεις και τις ικανότητές τους σε διαφορετικές συνθήκες και με διαφορετικά άτομα.</p>	<p>7. Προετοιμάζετε εγκαίρως για τις μεταβάσεις, χρησιμοποιώντας ποικιλία μέσων (πχ. βιβλία, οπτικοποιημένο υλικό, βίντεο κ.α.).</p>	<p>8. Οι ασκήσεις που αναθέτετε και το μάθημα έχουν μία οπτικοποιημένη και προβλέψιμη δομή με αποσαφηνισμένους στόχους, τους οποίους αναφέρετε ξανά κατά το τέλος του μαθήματος.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1,7 ΕΠ: 2,5,10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.8, 3.10</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠ: 10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.8, 3.10</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠ: 2,3 ΔΠ: 8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.1, 3.7, 3.25, 3.26, 3.27</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠ: 2,3,8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.8, 3.9, 3.10, 3.21-3.24, 3.38</p>

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ/ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

9. Γνωρίζετε ότι τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να έχουν δυσκολίες σε σχέση με την ολοκλήρωση των ασκήσεων που ανατίθενται για το σπίτι και με τη προετοιμασία για τα τεστ και χρειάζονται περαιτέρω υποστήριξη.

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΕΠ: 4,8

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

3.3, 3.38

10. Παρέχετε εξειδικευμένη υποστήριξη για να αυξήσετε τις ευκαιρίες των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού να εμπλακούν στο παιχνίδι και σε δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, ειδικά κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων.

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΚΠ: 2,7,8,10 ΕΣ:9 ΕΠ: 1,6,7 ΔΠ: 2

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

3.8, 3.10, 3.19, 3.20, 3.28, 3.35

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ/ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>1. Εμπλέκετε τα ίδια τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού στη διαμόρφωση των μακροπρόθεσμων στόχων τους και διασφαλίζετε πως και το υπόλοιπο προσωπικό έχει υψηλές φιλοδοξίες για εκείνα.</p>	<p>2. Συμβουλευέτε το προσωπικό σχετικά με το πώς θα μπορούσαν να προσαρμόσουν κατάλληλα το εκπαιδευτικό υλικό, ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού.</p>	<p>3. Χρησιμοποιείτε ποικιλία μεθόδων, ώστε να αξιολογείτε την πρόοδο των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένων της κοινωνικής και συναισθηματικής κατανόησης, επικοινωνίας και των καθημερινών δεξιοτήτων διαβίωσης.</p>	<p>4. Κατανοείτε τη συλλογιστική πίσω από τις βασικές στρατηγικές που χρησιμοποιούνται στα παιδιά με αυτισμό στο πλαίσιό σας και τις συζητάτε με το υπόλοιπο προσωπικό.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠ: 9 ΔΠ:9 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.1, 3.4</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΣ:3,7 ΕΠ: 8 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.3, 3.4, 3.8-3.16, 3.21-3.24</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 1 ΕΠ: 1,6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.8, 3.9</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΣ:2,7 ΔΠ: 10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.7-3.10</p>

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ/ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

5. Στις περιπτώσεις όπου το παιδί χρειάζεται να κάνει μία μετάβαση, συλλέγετε πληροφορίες από όλα τα σημαντικά πρόσωπα (γονείς/κηδεμόνες και άλλα μέλη της οικογένειας) και βεβαιώνετε πως αυτές οι πληροφορίες είναι γνωστές σε όλους, συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου του παιδιού στο φάσμα του αυτισμού.

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΕΠ: 2,3 ΔΠ: 8

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

3.1, 3.26, 3.27

6. Γνωρίζετε τι προβλέπει η νομοθεσία, όταν τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού καλούνται να συμμετάσχουν σε εξετάσεις.

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΕΠ: 4

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

3.40, 3.41, 4.16

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ/ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>1. Εξετάζετε το περιβάλλον του παιδιού διεξάγοντας έναν αισθητηριακό έλεγχο και γνωρίζετε πώς να πραγματοποιήσετε τροποποιήσεις που συμβάλλουν στο να αισθάνεται το παιδί πιο ήρεμο και που ενισχύουν την διαδικασία της μάθησης.</p>	<p>2. Γνωρίζετε πως τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού θα επωφεληθούν από ένα σαφώς οργανωμένο περιβάλλον με οπτικές ενδείξεις και σημάνσεις, οι οποίες θα πρέπει να προσφέρουν πληροφορίες προσαρμοσμένες στο επίπεδο κατανόησης του παιδιού (πχ. γραπτές πληροφορίες, σύμβολα, αντικείμενα αναφοράς).</p>	<p>3. Αναγνωρίζετε πως τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού θα επωφεληθούν αν προσαρμόσετε τον τρόπο επικοινωνίας σας μιλώντας καθαρά, αργά και ήρεμα και τους δώσετε αρκετό χρόνο για να ανταποκριθούν στις οδηγίες και τα αιτήματά σας.</p>	<p>4. Γνωρίζετε πως τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να εμφανίζουν αισθητηριακές δυσκολίες που σχετίζονται με την όραση, την ακοή, την αφή, την γεύση και την όσφρηση, την αίσθηση του πού βρίσκεται το σώμα τους και την διατήρηση της ισορροπίας. Λαμβάνετε υπόψη αυτές τις ιδιαιτερότητες, όταν διαμορφώνετε το υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης και όταν ερμηνεύετε τις πράξεις του παιδιού.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΔΠ: 1, 5, 6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 4.1, 4.2, 4.6, 4.18</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 7 ΕΠ:2,5 ΔΠ: 3,5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 4.3, 4.4, 4.5, 4.11</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΔΠ: 4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.19, 1.20</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 3 ΔΠ: 1,5,6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 4.1, 4.2, 4.6, 4.18</p>

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ/ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>5. Γνωρίζετε ποιες είναι οι μη λεκτικές μορφές επικοινωνίας, (πχ. αντικείμενα, φωτογραφίες, σύμβολα, εικόνες) και πώς ένα παιδί στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να επωφεληθεί από αυτές, αν διδαχθεί πώς να τις χρησιμοποιεί.</p>	<p>6. Προβληματίζεστε σχετικά με το πόσο προσβάσιμο είναι το μαθησιακό περιβάλλον για τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές απαιτήσεις, όταν χρειάζεται να βρίσκονται με άλλα παιδιά ή να συνεργάζονται σε ομάδα.</p>	<p>7. Παρακολουθείτε την σωματική και συναισθηματική κατάσταση των μαθητών στο φάσμα του αυτισμού και αναγνωρίζετε τα σημάδια αναστάτωσης, αδιαθεσίας, πόνου ή ενόχλησης.</p>	<p>8. Γνωρίζετε τη νομοθεσία σχετικά με το είδος της υποστήριξης που δικαιούνται τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα ☐ Υπό Ανάπτυξη ☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή ☐ Μέτρια ☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 7 ΕΠ: 1,5 ΔΠ: 3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.19, 1.20, 4.5, 4.11</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 2 ΕΠ: 1,4,7 ΔΠ: 2,6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 4.4, 4.9, 4.13, 4.17</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΠ: 4 ΕΣ:1 ΕΠ: 1,6 ΔΠ: 6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.18, 4.10, 4.12, 4.15</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠ: 1,4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 3.40, 3.41, 4.16</p>

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ/ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

<p>1. Επιβλέπετε τον έλεγχο του υπάρχοντος μαθησιακού περιβάλλοντος και μοιράζετε ιδέες σχετικά με το πώς μπορεί να γίνει αυτό περισσότερο υποστηρικτικό για τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού.</p>	<p>2. Υποστηρίζετε και συμβουλευέτε συναδέλφους, ιδίως αυτούς που δεν έχουν εμπειρία στον αυτισμό, στην προσαρμογή της επικοινωνίας τους και του διδακτικού τους ύφους για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού στην τάξη τους.</p>	<p>3. Παρατηρείτε τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού και τα ρωτάτε σχετικά με το τι είδους αισθητηριακές δυσκολίες εμφανίζουν και πώς αντιλαμβάνονται το αισθητηριακό τους περιβάλλον. Εντοπίζετε ήσυχους χώρους και παρακολουθείτε πώς αντιδρούν.</p>	<p>4. Διενεργείτε τακτικό έλεγχο των αναγκών κατάρτισης του προσωπικού και της αυτοπεποίθησης που νιώθουν στη δουλειά τους, όταν δουλεύουν με τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού χρησιμοποιώντας τις παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Καλή Πρακτική στον Αυτισμό ή κάποιο παρόμοιο έγγραφο/ υλικό.</p>
<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>	<p>☐ Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα</p> <p>☐ Υπό Ανάπτυξη</p> <p>☐ Καθιερωμένη πρακτική</p>
<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>	<p>Βαθμός Προτεραιότητας</p> <p>☐ Χαμηλή</p> <p>☐ Μέτρια</p> <p>☐ Υψηλή</p>
<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΣ: 2,3,7 ΕΠ: 4,8 ΔΠ: 1,7,10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 2.7</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΣ: 7 ΔΠ: 4,7 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 1.19, 1.20</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΔΠ: 1,5,6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ 4.1, 4.2, 4.6, 4.8, 4.12, 4.18</p>	<p>ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΔΠ: 7 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ</p>

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ/ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

5. Επιβλέπετε και συντονίζετε τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση του προσωπικού στον αυτισμό σε όλο το πλαίσιο (από τους ειδικούς παιδαγωγούς μέχρι και τους οδηγούς σχολικών λεωφορείων) που περιλαμβάνει ένα πρόγραμμα προσαρμογής για νέο προσωπικό και αναπληρωτές, για να εξασφαλίσετε πως οι συνάδελφοι ενημερώνονται για τις νέες εξελίξεις και ενισχύουν τις δεξιότητες και τις γνώσεις τους.

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
ΚΠ: 5 ΕΣ: 7 ΔΠ: 7
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

6. Διενεργείτε ελέγχους της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων που χρησιμοποιεί ολόκληρο το προσωπικό του σχολείου, όταν εργάζεται με τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού χρησιμοποιώντας τα «Πρότυπα Καλής Πρακτικής στον Αυτισμό» ή κάποιο παρόμοιο έγγραφο/υλικό.

- Δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα
- Υπό Ανάπτυξη
- Καθιερωμένη πρακτική

Βαθμός Προτεραιότητας

- Χαμηλή
- Μέτρια
- Υψηλή

ΠΡΟΤΥΠΑ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
ΔΠ: 10
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Γιατί χρειαζόμαστε τα Πρότυπα Καλής Πρακτικής και τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού;

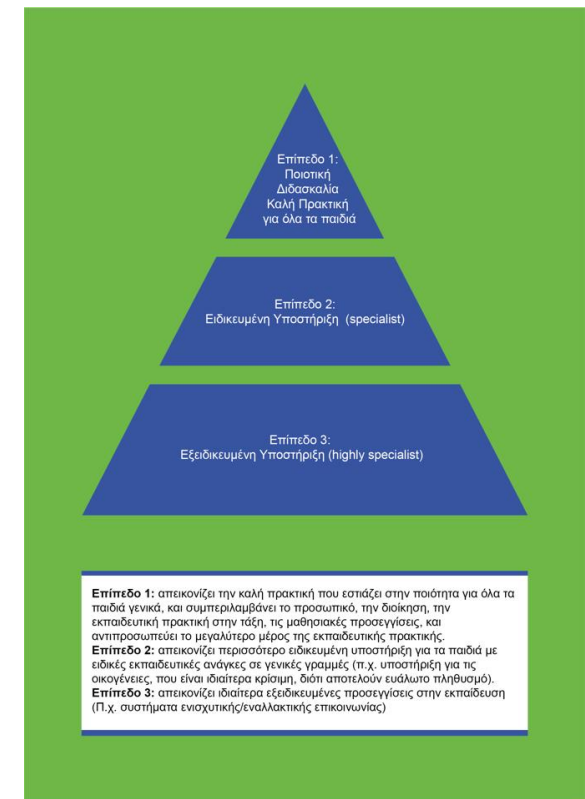
Ο αριθμός των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού που φοιτούν σε όλους τους τύπους των σχολείων και άλλων εκπαιδευτικών/θεραπευτικών πλαισίων αυξάνεται διαρκώς, ως αποτέλεσμα της μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης και της συχνότερης διάγνωσης. Αναφορές από γονείς/κηδεμόνες, παιδιά και επαγγελματίες υποδεικνύουν ότι όλο το προσωπικό θα πρέπει να έχει βασικές γνώσεις και κατανόηση του αυτισμού. Επιπλέον, έρευνες δείχνουν ότι οι καλές πρακτικές για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) και ιδίως, οι πρακτικές για τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού μπορούν και πρέπει να βελτιωθούν σημαντικά (DoHealth 2010; Lamb 2009; DfE 2011).

Μια έκθεση από τον οργανισμό AET (Autism Education Trust) σχετικά με τα αποτελέσματα για τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού τονίζει την ανάγκη για μεγαλύτερη κατανόηση και ευαισθητοποίηση των διδασκόντων:

«Υπογραμμίστηκε ο αυξημένος κίνδυνος αποκλεισμού από το σχολείο και η ανάγκη για βελτίωση της επικοινωνίας τόσο μεταξύ του διδακτικού προσωπικού όσο και μεταξύ των εκπαιδευτικών και των γονέων/κηδεμόνων. Τα παιδιά, νέοι και ενήλικες στο φάσμα του αυτισμού, αισθάνθηκαν ότι κάποιοι από το διδακτικό προσωπικό δεν κατανοούσαν τα προβλήματά τους.» (Wittmeyer et al., 2011, Έκθεση-Αποτελέσματα AET, σ. 10).

Το κλειδί για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων για την ομάδα αυτή έγκειται στην εξειδίκευση Διευθυντών σχολείων, Εκπαιδευτικών, Δασκάλων Παράλληλης Στήριξης, καθώς και στην ευαισθητοποίηση όλου του προσωπικού του σχολείου σχετικά με τον αυτισμό.

Το διάγραμμα στα δεξιά προέρχεται από την μελέτη του Autism Education Trust για την Καλή Πρακτική (Charman et al., 2011) και δείχνει μια κλιμακωτή προσέγγιση για τη διδασκαλία παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Το μοντέλο αυτό ορίζει τρία διαφορετικά επίπεδα προσφερόμενης υποστήριξης, ξεκινώντας στο πρώτο επίπεδο από αυτό που θα έπρεπε να είναι σε ισχύ για όλα τα παιδιά, ως μέρος των καθημερινών μαθημάτων/δραστηριοτήτων (π.χ. αποτελεσματική διαφοροποίηση του Προγράμματος Σπουδών). Στο επόμενο επίπεδο, ανήκουν κάποια παιδιά που μπορεί να χρειαστούν πιο ειδικευμένη υποστήριξη (όπως προσεκτική οργάνωση της εργασίας σε μικρή ομάδα ή σε δυάδα) πέρα από την εφαρμογή των αρχών της ποιοτικής διδασκαλίας του πρώτου επιπέδου. Τέλος, το τρίτο επίπεδο υποστήριξης αφορά μια μικρή ομάδα παιδιών που μπορεί να είναι στο φάσμα του αυτισμού, για τα οποία είναι απαραίτητη μια εξατομικευμένη προσέγγιση για ένα μέρος της σχολικής/εκπαιδευτικής ημέρας. Λαμβάνοντας υπόψη το εύρος των ατομικών αναγκών και ικανοτήτων των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού, το μοντέλο των τριών επιπέδων αφορά τόσο τα σχολεία της Γενικής όσο και της Ειδικής Αγωγής.

Τι είναι ο αυτισμός;

Ο αυτισμός είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια **νευρολογική διαφοροποίηση στην ανάπτυξη του εγκεφάλου** που επηρεάζει τον τρόπο που ένα παιδί αναπτύσσεται. Τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες σε ορισμένους τομείς της ανάπτυξής τους. Οι ιδιαιτερότητες ταξινομούνται σε **τέσσερις τομείς** με τους οποίους χρειάζεται να είναι εξοικειωμένο το προσωπικό των σχολείων και των εκπαιδευτικών/θεραπευτικών πλαισίων, καθώς οι διαφοροποιήσεις μπορεί να επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών.

Οι μαθητές στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να διαφοροποιούνται:

Στην αλληλεπίδραση

...και τον τρόπο που έρχονται σε επαφή με τους άλλους, όταν παίζουν και αναπτύσσουν σχέσεις

Στην επεξεργασία πληροφοριών

...στην προσοχή τους, στα ενδιαφέροντά τους και στον τρόπο που μαθαίνουν

Στην επεξεργασία αισθητηριακών ερεθισμάτων

...και στον τρόπο που προσλαμβάνουν την αισθητηριακή πληροφορία. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την υπέρ ή υπό-ευαισθησία στις 5 αισθήσεις, την ισορροπία και την αίσθηση του σώματός τους

Στην επικοινωνία

...και τον τρόπο που κατανοούν και χρησιμοποιούν τη γλώσσα

Δεν είναι απαραίτητο ότι κάθε παιδί στο φάσμα του αυτισμού παρουσιάζει ιδιαιτερότητες σε όλους τους τομείς που αναφέρονται. Επίσης οι ιδιαιτερότητες δεν αφορούν αποκλειστικά αδυναμίες, οι διαφοροποιήσεις μπορεί να δυσκολεύουν ορισμένες πλευρές της εκπαίδευσης αλλά μπορεί και να τις ευνοούν. Το προσωπικό των σχολείων και των θεραπευτικών πλαισίων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ότι τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού πέρα από ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν και ικανότητες και δεξιότητες όπως αυτές των υπολοίπων παιδιών.

Κατανοώντας τον τρόπο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και της συναισθηματικής έκφρασης του προσωπικού και των συνομηλίκων

Τα περισσότερα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού βρίσκουν την κοινωνική αλληλεπίδραση τόσο με τους συνομηλίκους όσο και με τους ενήλικες δύσκολη και κουραστική. Αδυνατούν να κατανοήσουν τα σιωπηρά κοινωνικά μηνύματα και μπορεί να δυσκολεύονται να καταλάβουν ή να συσχετιστούν με το πώς αλλάζουν οι κοινωνικοί κανόνες λόγω πλαισίου ή τι θεωρείται κοινωνικά «κατάλληλο» (δηλαδή, κάτι που είναι κατάλληλο να πουν και να κάνουν σε ορισμένες καταστάσεις είναι ακατάλληλο σε άλλες). Είναι δύσκολο για τα παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού να κατανοούν εύκολα και γρήγορα τις συναισθηματικές προθέσεις του προσωπικού και των συνομηλίκων, αλλά θα πρέπει επίσης να θυμόμαστε ότι αυτό μπορεί να είναι και μια «αμφίδρομη» δυσκολία. Οι πράξεις των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού συχνά παρερμηνεύονται ως σκόπιμα προκλητικές ή με απουσία συναισθήματος. Όταν θέλουν να παίξουν με τους συμμαθητές τους ή να συμμετάσχουν σε μια ομαδική δραστηριότητα, τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να χρειάζονται υποστήριξη ή βοήθεια για την πραγματοποίησή της.

Κατανοώντας και χρησιμοποιώντας την επικοινωνία και τη γλώσσα, τόσο λεκτικά όσο και μη λεκτικά

Τα περισσότερα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού ανεξαρτήτως λειτουργικότητας έχουν δυσκολίες στην κατανόηση της γλώσσας των ενηλίκων και των συνομηλίκων. Περίπου το 40% των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού καθυστερούν να μάθουν να μιλούν και κάποια παιδιά αναπτύσσουν ελάχιστη ή καθόλου ομιλία. Είναι πιθανό τα περισσότερα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού να χρειαστούν υποστήριξη και στρατηγικές για να μάθουν να επικοινωνούν με το προσωπικό και τους συνομηλίκους τους, ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες τους. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση εναλλακτικών μέσων επικοινωνίας (π.χ. αντικείμενα αναφοράς, οπτικά σύμβολα, φωτογραφίες, χειρονομίες, προφορικό λόγο ή συνδυασμό μέσων). Θα πρέπει να θυμόμαστε ότι μια προσέγγιση στην επικοινωνία για ένα παιδί, πρέπει να παραμένει σταθερή σε όλη τη διάρκεια της σχολικής ημέρας.

Οι διαφορές στον τρόπο επεξεργασίας πληροφοριών και στην προσαρμογή σε απρόβλεπτες αλλαγές στην καθημερινότητα.

Τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού παρουσιάζουν πολύ περισσότερες δυσκολίες με τις αλλαγές από τους συνομηλίκους τους, καθώς δυσκολεύονται να προβλέψουν την πιθανή έκβαση ή τι απαιτείται να κάνουν στην αλλαγή μιας κατάστασης. Κάποιοι άλλοι μπορεί να αναπτύξουν ειδικά ενδιαφέροντα σε ένα θέμα ή μια δραστηριότητα και αυτό να καταλαμβάνει μεγάλο μέρος της σκέψης και του χρόνου τους. Τα ενδιαφέροντα αυτά μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας και να βοηθήσουν τα παιδιά στη μετάβαση από τη μία δραστηριότητα στην άλλη.

Τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού έχουν άνισο προφίλ ικανοτήτων, το οποίο μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικία, την προσωπικότητα ή την ύπαρξη άλλων αναπτυξιακών διαφορών ή διαταραχών. Ως εκ τούτου, είναι υψίστης σημασίας να πραγματοποιείται αξιολόγηση κάθε παιδιού για την αποτύπωση μιας συνολικής εικόνας των δυνατοτήτων και των αναγκών του.

Οι διαφορές στον τρόπο επεξεργασίας των αισθητηριακών πληροφοριών

Σε πολλά παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού τα επίπεδα της αισθητηριακής αντίληψης είναι πέρα από το τυπικό εύρος. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να είναι υπό ή υπερ-ευαίσθητα σε συγκεκριμένα αισθητηριακά ερεθίσματα, όπως οπτικά ερεθίσματα, ήχους και μυρωδιές. Μπορεί επίσης εύκολα να νιώσουν αισθητηριακή υπερφόρτωση με αποτέλεσμα να μην μπορούν να εστιάσουν την προσοχή τους σε αυτό που εκείνη τη στιγμή πρέπει να κάνουν. Αυτό μπορεί να προκαλέσει υψηλά επίπεδα άγχους. Το προσωπικό μπορεί να βοηθήσει σε αυτό, ανακαλύπτοντας τις ιδιαιτερότητες και τις δυσκολίες των παιδιών και δημιουργώντας μια τάξη κι ένα εκπαιδευτικό/θεραπευτικό περιβάλλον πρόσφορο για την διαχείριση αυτών των δυσκολιών, με σκοπό τη μείωση του άγχους.

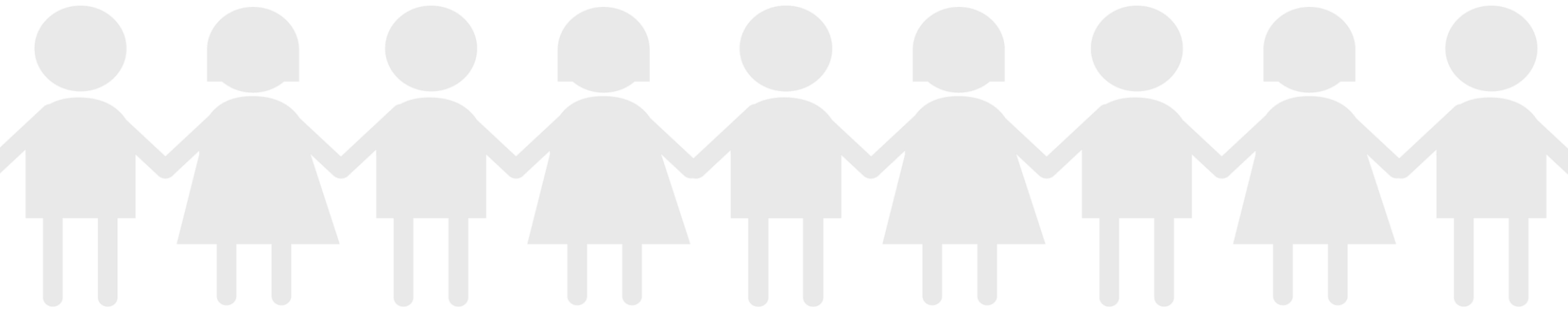
Γιατί προτείνεται η χρήση του όρου «διαφοροποίηση» αντί για «διαταραχή» ή «αναπηρία», όταν μιλάμε για τον αυτισμό;

Υπάρχει συχνά η εντύπωση ότι τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού θα πρέπει να συμπεριφέρονται και να ζουν, όπως εκείνοι που δεν έχουν αυτισμό. Πολλοί ενήλικες στο φάσμα του αυτισμού διαφοροποιούνται από αυτό και από το γεγονός ότι μεγάλο μέρος της σχετικής με τον αυτισμό βιβλιογραφίας χρησιμοποιεί ιατρικούς όρους, όπως έλλειμμα, διαταραχή και θεραπεία. Υποστηρίζουν ότι οι όροι αυτοί είναι ανακριβείς, στιγματίζουν και βασίζονται σε εσφαλμένη αντίληψη του πώς ορίζει κανείς τι είναι ανθρώπινη φύση και τι είναι φυσιολογικό. Υποστηρίζουν ότι τέτοιες αντιλήψεις μπορούν να δημιουργήσουν πρόβλημα στα παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού και αν εσωτερικευθούν μπορεί να οδηγήσουν σε κρίσεις της ατομικής ταυτότητας και της αυτοεκτίμησης. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και άλλοι που υποστηρίζουν ότι τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού έχουν σοβαρές δυσκολίες και θέλουν γι' αυτό το λόγο να διατηρήσουν τον όρο διαταραχή. Αναγνωρίζοντας αυτή την αντιπαράθεση, σε ένα μεγάλο μέρος της διεθνούς βιβλιογραφίας πλέον χρησιμοποιείται ο όρος «αυτισμός» ή «φάσμα του αυτισμού» χωρίς να γίνεται αναφορά στον όρο διαταραχή ή αναπηρία. Εάν οι ανάγκες τους αναγνωρίζονται και η κατάλληλη υποστήριξή τους είναι δεδομένη, τότε ένας σημαντικός αριθμός παιδιών στο φάσμα του αυτισμού θα βιώσει λίγες σχετικά δυσκολίες στην ενήλικη ζωή. Παρά το γεγονός ότι έχουν εντοπιστεί διαφορετικές υποομάδες (π.χ. σύνδρομο Asperger, υψηλής λειτουργικότητας αυτισμός, «κλασσικός» αυτισμός, άτυπος αυτισμός), η τρέχουσα αντίληψη είναι ότι τέτοιες διακρίσεις δεν είναι εύκολο να γίνουν και αυτές οι υποομάδες έχουν συγχωνευθεί στην κατηγορία του φάσματος του αυτισμού στο αναθεωρημένο διαγνωστικό σύστημα ταξινόμησης DSM V (APA, 2013). Ο όρος «φάσμα του αυτισμού» δημιουργήθηκε από τη Lorna Wing το 1996, η οποία πρότεινε ότι είναι απλούστερο να δηλώνεται ότι όλα τα άτομα που εμφανίζουν δυσκολίες στους τέσσερις τομείς βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού, παρά να προσπαθούν να τους ταξινομήσουν σύμφωνα με άλλες ειδικές ομάδες.

Πόσα παιδιά και νεαρά άτομα είναι στο φάσμα του αυτισμού;

Εκτιμάται ότι περίπου 1 στα 100 παιδιά βρίσκεται στο φάσμα του αυτισμού. Ο αυτισμός είναι δύσκολο να ανιχνευθεί σε ορισμένα παιδιά, ιδιαίτερα στα κορίτσια, με αποτέλεσμα να υπάρχουν παιδιά στο σχολείο ή στο εκάστοτε πλαίσιο που δεν έχουν ακόμα διαγνωστεί. Ωστόσο, ο εντοπισμός και η αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών δεν εξαρτάται από την ύπαρξη μιας διάγνωσης είτε αυτό είναι αυτισμός είτε μαθησιακές, κοινωνικές και επικοινωνιακές δυσκολίες. Το προσωπικό δεν θα πρέπει να εστιάσει όλες τις προσπάθειές του για «να πάρει μια επίσημη διάγνωση», αφού μπορεί να καλύψει τις ανάγκες του παιδιού και χωρίς αυτή, ανακαλύπτοντας μαζί του ποιες ακριβώς πτυχές της σχολικής ζωής του είναι δύσκολες και το είδος της στήριξης που θα ήθελε, ώστε να επωφεληθεί από αυτό.

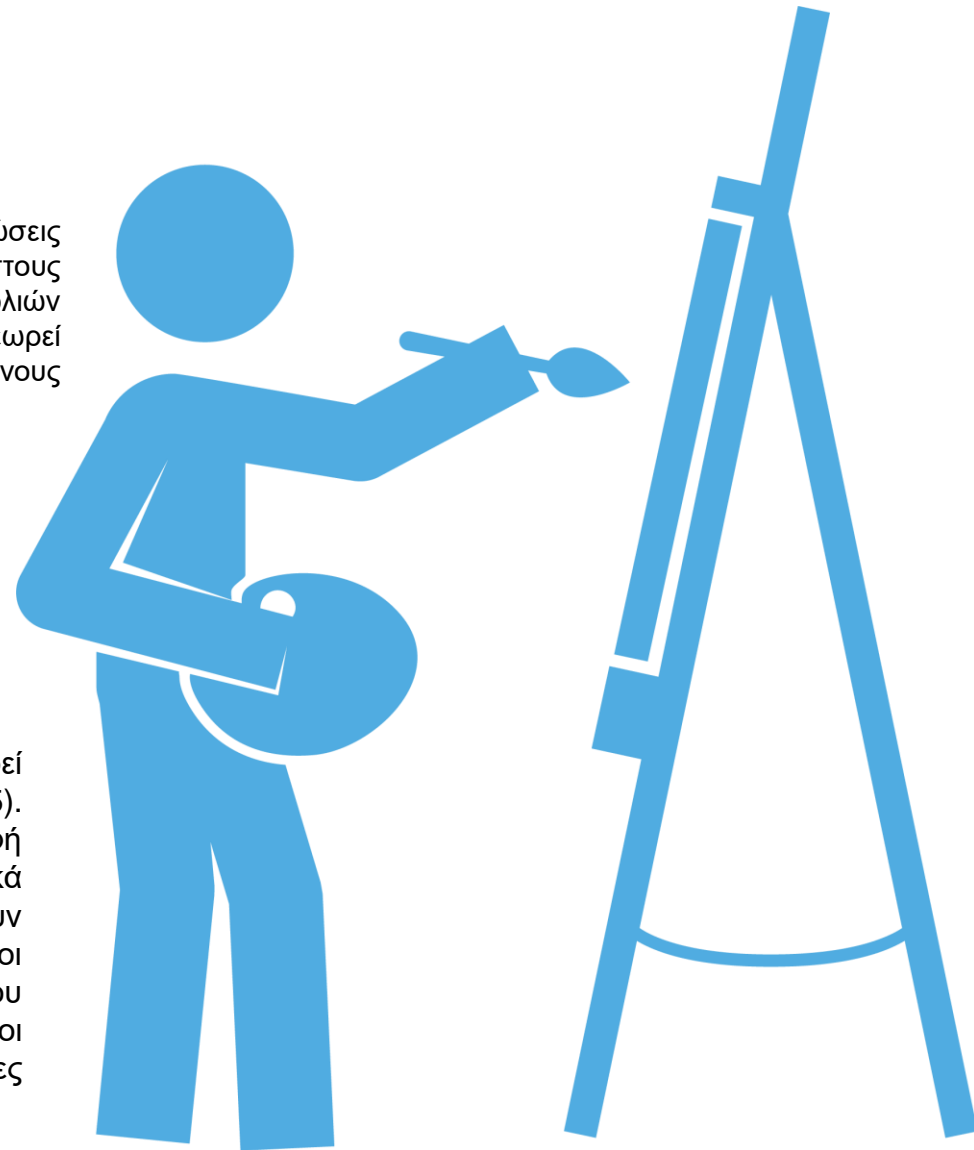

Πόσα παιδιά με αυτισμό έχουν εξαιρετικές ικανότητες ή ταλέντα;

Ένας σημαντικός αριθμός των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού έχουν πολύ καλές γνώσεις και δεξιότητες σε μια συγκεκριμένη περιοχή, σε σχέση με τις δεξιότητές τους στους υπόλοιπους τομείς. Συχνά έχουν ένα πολύ πιο άνισο προφίλ δεξιοτήτων και δυσκολιών συγκριτικά με τα άλλα παιδιά. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό το προσωπικό να μη θεωρεί ότι, επειδή τα παιδιά έχουν μέσο ή άνω του μέσου όρου επίπεδο δεξιοτήτων σε ορισμένους τομείς, ότι δεν θα έχουν προβλήματα στο σχολείο ή σε άλλους τομείς.

Ποιες άλλες δυσκολίες ή διαταραχές συνυπάρχουν συχνά με τον αυτισμό;

Υπολογίζεται ότι μεταξύ 44% - 52% των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού μπορεί να εμφανίζουν μαθησιακού τύπου δυσκολίες (National Autistic Society, 2015). Μπορεί επίσης να συνυπάρχουν δυσκολίες στον ύπνο, περιορισμένη διατροφή και/ή ακανόνιστη κατανάλωση φαγητού ή ποτού, δυσκοιλιότητα και γαστρεντερικά προβλήματα. Περίπου το ένα τρίτο των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού έχουν επίσης επιληψία που μπορεί να είναι δύσκολο να ανιχνευθεί. Όλες αυτές οι πρόσθετες δυσκολίες μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην ικανότητα του παιδιού να συγκεντρωθεί στα καθήκοντά του και είναι ζωτικής σημασίας όλοι όσοι εμπλέκονται με τον μαθητή να είναι ενήμεροι για τυχόν επιπρόσθετες δυσκολίες όπως οι παραπάνω.

Ο ρόλος του κοινωνικού πλαισίου στον αυτισμό

Αναφορές από ενήλικες και μαθητές στο φάσμα του αυτισμού συχνά δηλώνουν ότι δεν είναι ο αυτισμός που τους δημιουργεί δυσκολίες, αλλά οι προσδοκίες και η ανταπόκριση των άλλων ανθρώπων. Ειδικότερα, η προσδοκία να δράσουν, να απαντήσουν και να μάθουν με τον ίδιο τρόπο που μαθαίνουν τα περισσότερα παιδιά τυπικής ανάπτυξης.

Δουλεύοντας με παιδιά στο φάσμα του αυτισμού είναι επιτακτική η ανάγκη να κατανοήσουμε ότι αυτά τα παιδιά έχουν ένα διαφορετικό τρόπο επεξεργασίας των πληροφοριών και συνεπώς, διαφορετικές αντιλήψεις και κοινωνικές προσδοκίες από τους νευροτυπικούς συνομηλίκους τους.

Αυτή η δυσκολία στην αμοιβαία κατανόηση σε συνδυασμό με τις δυνάμει αισθητηριακές ευαισθησίες μπορούν να κάνουν το εκπαιδευτικό/θεραπευτικό πλαίσιο ένα ιδιαίτερα δύσκολο περιβάλλον για τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού. Επομένως, είναι ζωτικής σημασίας το προσωπικό να βελτιώσει το επίπεδο κατανόησης αυτών των διαφορών, να κάνει προσαρμογές στο δικό του τρόπο αλληλεπίδρασης και στις προσδοκίες του και να τροποποιήσει τον τρόπο που υλοποιεί το Πρόγραμμα Σπουδών σε αυτά τα παιδιά. Καθώς η γνώση και η κατανόηση του αυτισμού και η υποστήριξη των παιδιών στο φάσμα του αυτισμού συνεχίζει να αλλάζει και να αναπτύσσεται, είναι σημαντικό για τους επαγγελματίες να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στον τομέα αυτό. Από την υπάρχουσα γνώση μας σχετικά με τον αυτισμό, ωστόσο, το πλαίσιο αυτό δίνει προτεραιότητα στα ακόλουθα βασικά σημεία:

Η σύγχρονη κατανόηση του αυτισμού:

- 1** Ο αυτισμός μπορεί να περιγραφεί ως μια διαφορά στον τρόπο που ο εγκέφαλος επεξεργάζεται τις πληροφορίες. Πρέπει να υπενθυμίσουμε, ωστόσο, ότι πολλές από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού οφείλονται σε κοινωνικά περιβάλλοντα που δεν είναι ευνοϊκά για τις ιδιαίτερες ανάγκες τους (βλ. την ενότητα «Διαμόρφωση υποστηρικτικού περιβάλλοντος» στα Πρότυπα Καλής Πρακτικής).
- 2** Ως αποτέλεσμα, ενήλικες και παιδιά στο φάσμα του αυτισμού έχουν μια διαφορετική οπτική και διαφορετικές ικανότητες από τα τυπικώς αναπτυσσόμενα άτομα της ίδιας ηλικίας. Αυτό μπορεί να φέρει πλεονεκτήματα αλλά και σημαντικές προκλήσεις στο μαθησιακό περιβάλλον.
- 3** Οι κύριοι τομείς της διαφοροποίησής τους είναι οι καθημερινές αισθητηριακές εμπειρίες, η χρήση της προσοχής και το πώς το ενδιαφέρον μπορεί να κυμαίνεται από μια μικρή αντίδραση μέχρι μια μεγάλη ένταση. Διαφορές στην ικανότητα να προβλέψουν γεγονότα που δεν είναι προϊόντα δικής τους απόφασης, αλλά επιβάλλονται από άλλους, πρέπει να ληφθούν υπόψη όταν δουλεύουμε με τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού. Ενήλικες στο φάσμα του αυτισμού υποστηρίζουν ότι ο στόχος της εκπαίδευσης δεν είναι να αλλάξει «τον τρόπο του είναι τους», ώστε να τους μετατρέψει σε νευροτυπικά άτομα, αλλά να αναγνωρίσει και να εκτιμήσει τις διαφορές τους και να δημιουργήσει ένα περιβάλλον στο οποίο μπορούν να ευδοκιμήσουν.
- 4** Σε αντίθεση με τα παιδιά με εμφανείς σωματικές ή αισθητηριακές δυσκολίες, ο αυτισμός είναι συχνά κρυμμένος. Το προσωπικό κάνει αυθόρμητα προσαρμογές για τους μαθητές που είναι κωφοί ή τυφλοί ή που δεν μπορούν να περπατήσουν, αλλά μπορεί άθελά του να περιμένει από τα παιδιά στο φάσμα του αυτισμού να διαχειριστούν την τάξη, το διάλειμμα κ.α., χωρίς οποιαδήποτε προσαρμογή ή υποστήριξη. Η Donna Williams, μια ενήλικας στο φάσμα του αυτισμού, αναφέρει χαρακτηριστικά πως το να της ζητήσεις να εργαστεί σε μια ομάδα με υψηλές κοινωνικές και αισθητηριακές απαιτήσεις είναι ισοδύναμο με το να ζητά κανείς από ένα χρήστη αναπηρικού αμαξιδίου να σηκωθεί και να περπατήσει.

Βιβλιογραφία

- American Psychiatric Association (2014). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Avramidis, E. & Kalyva, E. (2007). The influence of teaching experience and professional development on Greek teachers' attitudes towards inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 22(4), 367–389.
- Avramidis, E., Bayliss, P., & Burden, R. (2000). A survey into mainstream teachers' attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in the ordinary school in one local education authority. *Educational Psychology*, 20, 191-121.
- Charman, T., Pickles, A., Simonoff, E., Chandler, S., Loucas, T., & Baird, G. (2011). IQ in children with autism spectrum disorders: Data from the Special Needs and Autism Project (SNAP). *Psychological Medicine*, 41, 619–627. doi: 10.1017/S0033291710000991
- Γενά, Α. (2001). Πρόγραμμα ένταξης παιδιών με αυτισμό στο νηπιαγωγείο και στην πρώτη δημοτικού βάσει κανονιστικών δεδομένων. *Ψυχολογία*, 8(1), 221-248.
- Department for Education (2011). First Report of the independent review of teacher's standards: QTS and core standards. LONDON: DfE. Available at: www.education.gov.uk (assessed 12 December 2016).
- Department of Health (2010). *Equality and Excellence: Liberating the NHS*. DH, London
- Hall, K. (2001). *Asperger Syndrome, the universe and everything*. Jessica Kingsley Publishers.
- Harris, S.L. & Handleman, J.S. (1997). Helping children with autism enter the mainstream. In D.J.Cohen & F.R.Cohen (Eds), *Handbook of Autism and Pervasive Developmental Disorders*, (2nd Ed.), 665-675. New York: Wiley.
- Howlin, P., (1999). *Children with Autism and Asperger Syndrome: A Guide for Practitioners and Carers*. Wiley.

Jordan, R., (2005). Managing autism and Asperger's syndrome in current educational provision, *Developmental Neurorehabilitation*, Vol. 8, No. 2, 104-112.

Kalyva, E., (2010). Special Education: What do Greek Teachers Know about Learning Disabilities, Autism, and Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder? In: J.H. Stone, M. Blouin, (Eds), *International Encyclopedia of Rehabilitation*.

Konstantinidis, E.I., Hitoglou-Antoniadou, M., Luneski, A.P., Bamidis D. & Nikolaiodu, M., (2009). *Using affective avatars and rich multimedia content for education of children with autism*. In: *Proceedings of the 2nd International Conference on Pervasive Technologies Related to Assistive Environments*. Workshop on AHETA: "Assistive Healthcare & Educational Technologies for Special Target Groups", 9-13 June, 2009, Corfu, Greece. ACM International Conference Proceeding Series. ACM , New York, NY, USA .

Lampropoulou, V. & Padeliaou, S. (1995). Inclusive education: The Greek experience. In C. O'Hanlon (Ed.), *Inclusive education in Europe: Critical perspectives*, 49-60. London: David Fulton.

Lawson, W. (2004). *Life behind glass*. Jessica Kingsley Publishers.

Leyser, Y. & Tappendorf, K. (2001). Are attitudes and practices regarding mainstreaming changing? A case of teachers in two rural school districts, *Education*, 121 (4), 751-761.

Mavropoulou, S. (2003). *Analytical Curriculum for pupils with autism*, Ministry of National Education and Religious Affairs, Pedagogical Institute, Department of Special Education.

Mavropoulou, S. & Padeliaou, S. (2000). Greek teachers' perceptions of autism and implications for educational practice. *Autism*, Vol.4(2), 173-183.

Milton, D. (2014). So what exactly are autism interventions intervening with? *Good Autism Practice*, Vol. 15(2): 6-14.

National Autistic Society (2015). What is autism? - autism -Asperger syndrome [online] Autism.org.uk. Available at: <http://www.autism.org.uk/about-autism/autism-and-asperger-syndrome-an-introduction/what-is-autism.aspx> [Accessed 13 Jan. 2015].

N. 1566/1985, *Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*, ΦΕΚ 167, τεύχ. 'Α, 30-9-1985.

N.3699/2008, *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ)*, ΦΕΚ 199, τεύχ. 'Α, 2-10-2008.

Παντελιάδου, Σ. (1995). Η θέση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη συνηθισμένη τάξη: μια ερευνητική προσέγγιση. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 82-83, 90-96.

Παντελιάδου, Σ. (2005). Σχολική ένταξη και αρτιμελισμός στην εκπαίδευση. Στο Π. Αγγελίδης (Επιμ.) Συμπεριληπτική εκπαίδευση – Από το περιθώριο στην συμπερίληψη (107-122). Κυπροπέια, Λεμεσός.

Παντελιάδου, Σ. (2007). Πολιτική της αναπηρίας και εκπαιδευτική ένταξη. Στο Σ. Μαυροπούλου (επιμ.), Η κοινωνική ένταξη σε σχολείο και η μετάβαση σε χώρο εργασίας για τα άτομα στο φάσμα του αυτισμού: Θεωρητικά ζητήματα και εκπαιδευτικές παρεμβάσεις (5-18). ΓΡΑΦΗΜΑ, Θεσσαλονίκη.

Padeliadu, S. & Lampropoulou, V. (1997). Attitudes of special and regular teachers towards school integration. *European Journal of Special Needs Education*, 12, 173-183.

Παπανικολάου, Π. (2014). *Έρευνα για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση των μαθητών/τριών με αναπηρία στην χώρα μας*. Αθήνα: Action Aid

Parsons, S., Guldberg, K., Macleod, A., Jones, G., Prunty., A. & Balfe, T. (2011). International review of the evidence on best practice in educational provision for children on the autism spectrum, *European Journal of Special Needs Education*, Volume 26, Issue 1.

Reddy, G.L. (2008). *Special education teachers: Occupational stress, professional burnout and job satisfaction*. New Delhi: Discovery Publishing House.

Reed, P. (2016). *Interventions for autism: evidence for educational and clinical practice*. Wiley Blackwell.

Segall, M.J., & Campbell, J.M. (2012). Factors relating to education professionals' classroom practices for the inclusion of students with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6(3), 1156-1167.

Stampoltzis, A., Papatreha, V., Polychronopoulou, S. & Mavronas, D. (2012). Developmental, familial and educational characteristics of a sample of children with Autism Spectrum Disorders in Greece, *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6, 1297-1303.

Στασινός, Δ. (1991). *Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Αντιλήψεις, θεσμοί και πρακτικές*. Κράτος και ιδιωτική πρωτοβουλία (1906–1989). Αθήνα: Gutenberg.

Stefa, A. (2001). Practices of inclusion and integration in mainstream schools: A critical approach. *Topics in special education*, 15(1): 70–74.

Stephenson, J. & Adams, A. (2016). The social communication experience of children with autism in mainstream school. *Good Autism Practice*, 17(2).

Symeonidou, S. (2009). Trapped in our past: The price we have to pay for our cultural disability inheritance. *International Journal of Inclusive Education*, 13(6): 565-579.

Syriopoulou-Delli, C.K., Cassimos, D.C., Tripsianis, G.I., & Polychronopoulou, S.A., (2012). Teachers' perceptions regarding the management of children with autism spectrum disorders. *Journal of Autism Dev. Disorder*, 42(5): 755-68.

Tsakiridou, H & Polyzopoulou, K. (2014) Greek Teachers' Attitudes toward the Inclusion of Students with Special Educational Needs. *American Journal of Educational Research*, 2 (4), 208-218.

Williams, D. (2006). *Nobody nowhere*. Jessica Kingsley Publishers.

Wittemeyer, K., Charman, T., Cusak, J., Guldberg, K., Hastings, R., Howlin, P., Macnab, N., Parsons, S., Pellicano, L., Slonims, V. (2011) *Educational provision and outcomes for people on the autism spectrum*. London: Autism Education Trust

Zoniou-Sideri, A., Karagianni, P., Deropoulou-Derou E., & Spandagou, I. (2005). Paper presented at the Inclusive and Supportive Education Congress (ISEC), Glasgow, 1–4 August. Available online at: http://www.isec2005.org.uk/isec/abstracts/papers_z/zoniou-Sideri_a.shtml (accessed 10 April 2015).

Zoniou-Sideri, A. & Vlachou, A. (2006). Greek teachers' belief systems about disability and inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, 10(2): 379–394.